

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه سمنان

دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اداری

گروه مدیریت صنعتی

«پایان نامه»

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته مدیریت کارآفرینی (گرایش کسب و کارهای کوچک)

عنوان:

مطالعه رابطه بین عوامل فردی و موفقیت زنان

کارآفرین

(مطالعه موردی: تعاونی‌های زنان در شهر شیراز)

استاد راهنما:

دکتر رضا محمدی گرفمی

استاد مشاور:

دکتر صدیقه خورشید

محقق:

سیده سهیلا ساداتی

پائیز ۹۱

تقدیم به پدر و مادر عزیزم:

خدای را بسی شاکرم که از روی کرم پدر و مادری فداکار نصیبم ساخته تا در سایه درخت پر بار وجودشان بیاسایم و از ریشه آنها شاخ و برگ بگیرم و از سایه وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم. والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی است بر بودنم چرا که این دو وجود پس از پروردگار مایه هستی ام بوده اند دستم را گرفتند و راه رفتن را در این وادی زندگی پر از فراز و نشیب آموختند.

تشکر و قدر دانی

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود. در اینجا بر خود لازم می- دانم از تمامی اساتید بزرگوار، به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان گذشته مرا در تحصیل علم م معرفت و فضائل اخلاقی یاری نموده‌اند تقدیر و تشکر نمایم.

از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر رضا محمدی گرفمی که راهنمایی اینجانب را در انجام پژوهش و نگارش این پایان نامه تقبل نموده‌اند نهایت تشکر و سپاسگذاری را دارم.

از خانم دکتر صدیقه خورشید به عنوان مشاور که با راهنمایی خود مرا مورد لطف قرار داده‌اند کمال تشکر را دارم.

تشکر از سایر استادان و کمک کنندگان در انجام پایان نامه

چکیده

حضور فعال زنان و مشارکت آنان در صحنه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با توسعه کشورها در همه جوانب ارتباط مستقیم دارد. وضعیت پیشرفت زنان در هر جامعه‌ای نشان‌دهنده میزان پیشرفت آن جامعه می‌باشد. پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین عوامل فردی و موفقیت کارآفرینان زن می‌پردازد. از آنجا که با حضور زنان در تعاونیهای زنان، بسیاری از مشکلات و موانع مشارکت آنها در روند توسعه حل خواهد شد و مزایا و فواید زیادی عاید آنان خواهد گشت، لذا در این پژوهش تعاونی‌های زنان شهر شیراز به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده است. داده‌های پژوهش به وسیله پرسشنامه طراحی شده توسط پژوهشگر جمع‌آوری گردیده است. که پرسشنامه توسط مدیرعامل یا بالاترین عضو هیئت مدیره به شرطی که زن باشد تکمیل گردیده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نشان می‌دهد که عوامل فردی بر موفقیت کارآفرینان زن موثر است و همچنین عوامل جمعیت شناختی و عوامل شخصیتی بر موفقیت مادی آنها موثر می‌باشند. از طرفی عوامل شخصیتی بر موفقیت غیر مادی آنها نیز تاثیر گذار هستند ولی عوامل جمعیت شناختی بر موفقیت غیر مادی بی‌اثر می‌باشند.

کلمات کلیدی: کارآفرین زن، موفقیت، تعاونی، شیراز

فهرست

صفحه	عنوان
.....	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۱-۱-۱.....	۱-۱-۱ مقدمه.....
۲.....	۲-۱ ضرورت و اهمیت موضوع.....
۳.....	۳-۱ بیان مسأله.....
۵.....	۴-۱ اهداف تحقیق.....
۵.....	۵-۱ پرسش های تحقیق.....
۶.....	۶-۱ فرضیه های تحقیق.....
۷.....	۷-۱ کاربردهای تحقیق.....
۷.....	۸-۱ قلمروی تحقیق.....
۷.....	۹-۱ تعریف واژگان کلیدی.....
۹.....	۱۰-۱ سازماندهی تحقیق و چگونگی ارتباط مباحث.....
۱۱.....	فصل دوم: مبانی نظری تحقیق.....
۱۲.....	۱-۲ مقدمه.....
۱۲.....	۲-۲ مفهوم کارآفرینی.....
۱۴.....	۳-۲ جایگاه کارآفرینان در اقتصاد.....
۱۵.....	۴-۲ سیر تاریخی مفهوم کارآفرینی.....
۱۷.....	۵-۲ صفات و ویژگی های کارآفرینان.....
۱۸.....	۶-۲ کارآفرینان زن.....
۲۳.....	۷-۲ دلایل کارآفرین شدن زنان.....
۲۴.....	۸-۲ مفهوم موفقیت و تعاریف مختلف موفقیت در کارآفرینی.....
۲۸.....	۹-۲ موفقیت و کارآفرینان زن.....
۲۹.....	۱۰-۲ نقش دولت در حمایت از زنان کارآفرین.....
۳۱.....	۱۱-۲ تعاونی.....
۳۲.....	۱۲-۲ تاریخچه تعاونی در ایران.....

۳۳	.....	۱۳-۲	تعاونی زنان
۳۶	.....	۱۴-۲	عوامل موثر بر توسعه تعاونی ها
۴۰	.....	۱۵-۲	تعامل میان تعاونی و کارآفرینی
۴۲	.....	۱۶-۲	مروری بر تحقیقات گذشته خارجی
۴۵	.....	۱۷-۲	مروری بر تحقیقات گذشته داخلی
۴۷	.....	۱۸-۲	مدل مفهومی تحقیق و متغیرهای مربوط به عوامل فردی و موفقیت
۵۵	.....	۱۹-۲	جمع بندی
۵۶	.....		فصل سوم: روش تحقیق
۵۷	.....	۱-۳	مقدمه
۵۷	.....	۲-۳	روش تحقیق
۵۸	.....	۳-۳	جامعه آماری
۶۰	.....	۵-۳	نمونه آماری
۶۱	.....	۶-۳	ابزار پژوهش
۶۱	.....	۷-۳	روائی و پایائی ابزار پژوهش
۶۳	.....	۸-۳	روش گردآوری داده ها
۶۴	.....	۹-۳	فرآیند اجرایی مراحل پژوهش
۶۵	.....	۱۰-۳	روش های آماری مورد استفاده
۶۶	.....	۱۱-۳	خلاصه جمع بندی
۶۷	.....		فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته ها
۶۸	.....	۱-۴	مقدمه
۶۹	.....	۲-۴	توصیف داده های جمعیت شناختی
۷۴	.....	۳-۴	بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش
۷۶	.....	۴-۴	آزمون فرضیات پژوهش
۷۶	.....	۵-۴	تحلیل عاملی
۸۸	.....	۶-۴	آزمون فرضیه های پژوهش توسط تحلیل مسیر

۹۷	..... خلاصه و جمع‌بندی
۹۸	..... فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۹۹	..... (۱-۵) مقدمه
۹۹	..... (۲-۵) خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیات
۹۹	..... (۳-۵) بحث و نتیجه‌گیری
۱۰۱	..... (۴-۵) پیشنهادات
۱۰۲	..... (۵-۵) پیشنهاداتی به منظور تحقیقات آینده
۱۰۳	..... (۶-۵) محدودیت‌های تحقیق
۱۰۴	..... (۷-۵) خلاصه و جمع‌بندی
۱۰۵	..... منابع و مؤاخذ
۱۱۷	..... پیوست

فهرست جدول ها

عنوان جدول	صفحه
جدول (۱-۳) سؤالات مربوط به متغیرها و ضرایب پایائی هریک	۶۳
جدول (۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات	۶۹
جدول (۲-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تجربه کسب و کار	۷۰
جدول (۳-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گروههای سنی	۷۱
جدول (۴-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل	۷۳
جدول (۵-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نوع کسب و کار	۷۴
جدول (۶-۴) وضعیت پاسخ به سؤالات تحقیق	۷۵
جدول ۴-۷: ضرایب استاندارد و معناداری جمعیت شناختی	۷۸
جدول ۴-۸: ضرایب استاندارد و معناداری شخصیت	۷۹
جدول ۴-۹: ضرایب استاندارد و معناداری موفقیت مادی	۸۴
جدول ۴-۱۰: ضرایب استاندارد و معناداری موفقیت غیرمادی	۸۵
جدول ۴-۱۱: معیارهای برازش مدل	۹۰
جدول ۴-۱۲: نتایج ضرایب استاندارد و اعداد معناداری (تایید یا رد فرضیات)	۹۷

فهرست نمودارها

عنوان نمودار	صفحه
نمودار (۱-۲) مدل مفهومی پژوهش.....	۴۸.....
نمودار (۱-۴) نمودار فراوانی پاسخگویان بر حسب مقطع تحصیلی.....	۷۰.....
نمودار (۲-۴) نمودار فراوانی پاسخگویان بر حسب تجربه کار.....	۷۱.....
نمودار (۳-۴) نمودار فراوانی پاسخگویان بر حسب گروههای سنی.....	۷۲.....
نمودار (۴-۴) نمودار فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل.....	۷۳.....
نمودار (۵-۴) نمودار فراوانی پاسخگویان بر حسب نوع کسب و کار.....	۷۴.....
نمودار ۴-۶: مدل تحلیل عاملی مرحله اول سازه عوامل فردی در حال تخمین استاندارد.....	۷۷.....
نمودار ۴-۷: مدل تحلیل عاملی مرحله اول سازه عوامل فردی در حالت معناداری.....	۷۸.....
نمودار ۴-۸: مدل تحلیل عاملی مرحله دوم سازه عوامل فردی در حال تخمین استاندارد.....	۸۱.....
نمودار ۴-۹: مدل تحلیل عاملی مرحله دوم سازه عوامل فردی در حالت معناداری.....	۸۲.....
نمودار ۴-۱۰: مدل تحلیل عاملی مرحله اول سازه موفقیت در حال تخمین استاندارد.....	۸۳.....
نمودار ۴-۱۱: مدل تحلیل عاملی مرحله اول سازه موفقیت در حالت معناداری.....	۸۴.....
نمودار ۴-۱۲: تحلیل عاملی مرحله دوم سازه موفقیت در حالت تخمین استاندارد.....	۸۶.....
نمودار ۴-۱۳: تحلیل عاملی مرحله دوم سازه موفقیت در حالت معناداری.....	۸۷.....
نمودار ۴-۱۴: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه اصلی در حالت تخمین استاندارد.....	۸۸.....
نمودار ۴-۱۵: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه اصلی در حالت معناداری.....	۸۹.....
نمودار ۴-۱۶: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۱ در حالت تخمین استاندارد.....	۹۱.....
نمودار ۴-۱۷: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۱ در حالت معناداری.....	۹۲.....
نمودار ۴-۱۸: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۲ در حالت تخمین استاندارد.....	۹۳.....
نمودار ۴-۱۹: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۱ در حالت معناداری.....	۹۳.....
نمودار ۴-۲۰: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۳ در حالت تخمین استاندارد.....	۹۴.....
نمودار ۴-۲۱: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۳ در حالت معناداری.....	۹۵.....
نمودار ۴-۲۲: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۴ در حالت تخمین استاندارد.....	۹۶.....
نمودار ۴-۲۳: مدل ساختاری (تحلیل مسیر) فرضیه فرعی ۴ در حالت معناداری.....	۹۶.....

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه

کارآفرینی یک نقش اجتماعی است که از تعامل بین افراد و ساختارهای موجود در کشور شکل می‌گیرد و از موقعیت حاکم بر جامعه و زیرساخت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی آن اثر می‌پذیرد. از ضروریات اولیه توسعه، مشارکت فراگیر تمامی اقشار جامعه در فرآیند توسعه است. مشارکت زنان در فرآیند توسعه امری حیاتی است که استفاده از دانایی‌ها و توانایی‌های بالقوه بخش مهمی از نیروی انسانی کشور را ممکن می‌سازد. یکی از زمینه‌هایی که زنان می‌توانند از ظرفیت‌های ذهنی خود بهره گرفته و با نیروی کار اثربخش خود جامعه متبوع را از ثمرات تلاشهای خویش بهره‌مند سازند کارآفرینی است. در هر جامعه‌ای، زنان نقشی حیاتی را ایفاء می‌کنند. برای سرعت بخشیدن به رشد و رفاه کلی جامعه، ایجاد فرصت‌ها برای توسعه اقتصادی - اجتماعی زنان نقش بسیار مهمی را دارد.

امروزه میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی به یکی از شاخص‌های مهم توسعه انسانی تبدیل شده است ولی حضور در بازار کار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا فعالیت اقتصادی زنان رابطه مستقیمی با فقر و رفاه اجتماعی دارند. افزایش زنان و دختران دانشگاهی، عدم توان جذب این تعداد نیروی تحصیل کرده آماده کار از سوی بخش دولتی به دلیل ظرفیت کم و بخش خصوصی موجود به دلیل گستره محدود و نهایتاً امکان استقلال و انعطاف پذیری بیشتر ساعت کار در کسب و کار شخصی که باعث ایجاد تعادل بین کار و زندگی خانوادگی می‌گردد، منجر به گرایش بیشتر زنان به راه‌اندازی کسب و کار در سال‌های اخیر شده است. به همین جهت در برنامه‌های توسعه، اعمال برنامه‌های مختلف جهت تسهیل فعالیت اقتصادی زنان، به ویژه در اشکال خود-اشتغالی و کارآفرینی، مورد تأکید قرار گرفته است. حمایت از تعاونی‌های زنان، یکی از مجموعه سیاست‌های حمایتی دولت است که از سال ۱۳۷۶ به طور گسترده در سراسر کشور اجرا شده است. در این فصل، پس از تبیین ضرورت و اهمیت موضوع، به بیان مسئله پرداخته و سپس اهداف، سوالات و فرضیات تحقیق را بر خواهیم شمرد. در ادامه، کاربردها و قلمرو تحقیق را بیان نموده و پس از تعریف واژگان کلیدی تحقیق، سازمان‌دهی تحقیق و چگونگی ارتباط مباحث را تشریح می‌کنیم.

۱-۲. ضرورت و اهمیت موضوع

بر اساس آخرین گزارش‌های مرکز آمار ایران، در پاییز ۱۳۸۷ نرخ بیکاری در مناطق روستایی ۷.۲ درصد، در مناطق شهری ۱۲ درصد و در کل کشور ۱۰.۲ درصد بوده است (صمدآقایی، ۱۳۸۳). برچ^۱ در سال ۱۹۷۶ در انستیتو تکنولوژی ماساچوست آمریکا اعلام کرد: "منبع اصلی اشتغال، شرکت‌های کوچک هستند" و تحقیقاتش نشان داد که ۸۱/۵ درصد از کل مشاغل جدید ایجاد شده در آمریکا طی سال‌های ۱۹۷۶ - ۱۹۶۹ توسط شرکت‌های کوچک کمتر از ۱۰۰ نفر به وجود آمده- است (صمدآقایی، ۱۳۸۳، ص ۱۹).

بسیاری از محققان معتقدند که فعالیت‌های کارآفرینی توسط زنان، نقش برجسته‌ای در سلامت اقتصاد ملتها دارد. زنان در زمان کوتاهی توانستند با ورود به عرصه کسب و کار تحولات عظیمی در توسعه اقتصادی کشورها ایجاد کنند. چنانچه آمارها نشان می‌دهند فعالیت اقتصادی زنان ۲۵ تا ۳۵ درصد کل فعالیت‌های جهان را تشکیل می‌دهند (گلرد، ۱۳۸۴).

در جامعه امروز، زنان نقش مهم و در حال گسترشی در زمینه کسب و کار دارند. در سالهای اخیر، سهم زنان در کسب و کارهای خصوصی به اندازه کارهای دولتی روند رو به رشدی را طی کرده است. با این وجود زنان با موانع خاصی در کسب و کار مواجه می‌شوند که به تدریج باید بر آنها غلبه کنند. نامناسب بودن وضعیت اشتغال زنان در ایران، کمتر بودن فرصت‌های شغلی آنان نسبت به مردان، بحث مشارکت اقتصادی زنان در خارج از خانه و اهمیت کارآفرینی به ویژه کارآفرینی زنان از جمله مواردی است که موجب شده تا در سال‌های اخیر محققان زیادی به سمت این مقوله کشانده شوند. در بیشتر کشورهای توسعه یافته مفهوم کارآفرینی زنان در سطوح اقتصادی جا باز کرده است به گونه‌ای که زنان می‌توانند خود را به معرفی قهرمان‌های تجاری عنوان کنند. اما نقش اساسی زنان در این امر نادیده گرفته شده است، به همین دلیل بررسی نقش زنان در کارآفرینی، موانع و راهکارهای بهبود کیفی کارآفرینی زنان ضروری است. بنابراین، ارزیابی عوامل موثر در موفقیت کارآفرینان زن و بررسی تاثیر عوامل فردی بر موفقیت آنها در این پژوهش مدنظر بوده است.

کلید موفقیت کارآفرینان به ویژه کارآفرینان زن نیز یافتن روش‌های خلاقانه‌ای است که با استفاده از تکنولوژی‌های جدید، کانال‌های بازاریابی و تبلیغاتی و هزینه کمتر، خواسته‌های بیشتری را برآورده می‌سازند. بنابراین، زنان نقش مهمی در اشتغال مولد خواهند داشت که موجب کاهش نرخ بیکاری و

¹ Birch

عدم توجه به سرمایه گذاری دولت خواهد شد. هنگامی که کارآفرینان زن شغل جدید ایجاد می کنند حداقل یک یا چند نیروی استخدامی را به کار می گیرند. همچنین کارآفرینان زن می توانند بقیه زنان خانواده و اطرافیان شان را به کارآفرینی، ابداع و خلاقیت راهنمایی کرده و در توسعه اقتصادی - اجتماعی نقش داشته باشند. کارآفرینان زن پیوسته در حال ابداع، توسعه کالاها و خدمات براساس رضایت و سلیقه مردم هستند. در کشور ایران زنان نیمی از آحاد جامعه (۴۹.۲ درصد جمعیت کشور) را تشکیل می دهند که بخش قابل توجهی از آنان متقاضیان مهارت دیده و دارای تحصیلات عالی هستند به طوری که بیش از ۶۵ درصد ظرفیت دانشگاهها را به خود اختصاص داده اند اما نرخ بیکاری زنان دارای آموزش عالی در سالهای اخیر به ۲۱ درصد رسیده است و نرخ بیکاری کل زنان در ایران در سال ۱۳۸۳، ۱۲.۵ درصد بوده که از رقم مشابه برای مردان (۸.۴ درصد) بیشتر بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۳). لذا تلاش جهت بهبود وضعیت فعلی و رهایی از مشکلات و موانع آنان مسئولیتی جمعی است. متأسفانه تحقیقات و پژوهش های داخلی در زمینه کارآفرینی زنان، به دلیل نوپایی مبحث بسیار محدود است و از آنجا که حتی اشتغال زنان در ایران همواره با مسائلی مواجه بوده است، طبیعتاً کارآفرینی زنان نیز با مسائل فزاینده ای روبه رو است. فرآیند کارآفرینی زنان را می توان از ابعاد متنوعی بررسی کرد و آن را متأثر از مجموعه عوامل فردی، محیطی و سازمانی دانست که در این رابطه پژوهش های زیادی وجود ندارند.

۱-۳. بیان مسأله

به گفته شوپیتز کارآفرینی موتور محرکه توسعه اقتصادی جوامع است و کشورها برای دستیابی سریعتر به توسعه اقتصادی باید تعداد کارآفرینان را در جامعه افزایش دهند. تحقیقات نشان می دهد که کارآفرینان با تأسیس کسب و کارهای مختلف بزرگ و کوچک نقش مهمی در توسعه اشتغال در جامعه ایفا می کنند. برچ در تحقیقات خود نشان داد که در بین شرکت های کوچک، شرکت های تازه تاسیس، بیشتر از شرکت های موجود اشتغال ایجاد کرده اند و سپس متوجه شد که بیشتر این اشتغال در تعداد محدودی شرکت تازه تاسیس اتفاق افتاده که از رشد بسیار سریعی برخوردار بوده اند. تحقیقات برچ نشان می دهد که شرکت های کوچک کارآفرین، سهم بالایی در مشاغل جدید ایجاد شده دارند (صمدآقایی، ۱۳۸۳، ص ۱۹).

پژوهش های گسترده ای در زمینه کارآفرینی در کشورهای توسعه یافته انجام شده اند. اما مطالعات کارآفرینی در کشورهای در حال توسعه بسیار محدود و ساختارهای اجتماعی، کاری،

خانوادگی و زندگی این کشورها متفاوت می‌باشند (آراستی، ۱۳۸۵). به همین دلیل لازم است تا نظریه‌های به دست آمده از پژوهش‌های انجام شده در کشورهای توسعه یافته پیش از بکارگیری در کشورهای در حال توسعه مورد آزمایش قرار گیرند. در شرایط امروزی که کارآفرینی یکی از بهترین راه حل‌های رفع معضل بیکاری می‌باشد و باعث رشد اقتصادی کشور می‌شود، شناختن عواملی که بر موفقیت کارآفرینان به خصوص زنان تاثیر می‌گذارند ضرورت دارد.

در پژوهش‌های متفاوتی که در کشورهای توسعه یافته انجام شده، شاخص‌های متفاوتی برای موفقیت کارآفرینان از جمله فروش، ثروت، درآمد شخصی، سهم بازار، دریافتی ماهیانه، افزایش سرمایه گذاری، بازده دارایی، افزایش محصولات و خدمات، نوآوری در محصولات و نوآوری در روش تولید (گلرد، ۱۳۸۴)، سودآوری، رسیدن به رضایت شخصی، ایجاد تعادل بین کار و زندگی خانوادگی (آراستی و اکبری جوکار، ۱۳۸۷) مشخص شده‌اند. همچنین عوامل تاثیرگذار بر موفقیت کارآفرینان نیز به عوامل فردی، عوامل شبکه‌ای و عوامل محیطی تقسیم شده‌اند (گلرد، ۱۳۸۴). عوامل فردی شامل عامل جمعیت شناختی و عامل شخصیتی هستند. عامل جمعیت شناختی شامل متغیرهایی نظیر سن، میزان تحصیلات، تجربه و وضعیت تاهل و عامل شخصیتی شامل مولفه‌هایی نظیر تحمل ابهام، استقلال، ریسک پذیری، کنترل، پشتکار، واقع نگری، قابلیت جستجوی فرصت، خود ادراکی مثبت، انعطاف پذیری و میل به موفقیت می‌باشند. از طرف دیگر، موفقیت کارآفرین به دو دسته موفقیت مادی و غیر مادی تقسیم می‌شود. موفقیت مادی، به افزایش پول و سرمایه فرد گفته می‌شود که شامل فروش، سود، ثروت، درآمد شخصی، بازده، افزایش سرمایه گذاری و افزایش محصول است. موفقیت غیر مادی که از لحاظ معنوی فرد را به موفقیت می‌رساند شامل رضایت شخصی، تعادل بین کار و زندگی، نوآوری در محصول و نوآوری در روش تولید است. مطالعه کارآفرینی در ایران پدیده‌ای بسیار نو و پژوهش‌ها به ویژه در مورد کارآفرینی زنان بسیار محدود می‌باشند. همچنین، به رغم اینکه در سال‌های اخیر شاهد تمایل بیشتر زنان ایرانی، به مشارکت اقتصادی و اجتماعی و خصوصاً تحصیلات عالی هستیم، قادر به بهره‌مندی از مشارکت آنها در امورات اقتصادی جامعه نمی‌باشیم (آراستی، ۱۳۸۵). زنان با تشریک مساعی در قالب تعاونی‌های کوچک می‌توانند به ابزاری برای نیل به اهداف و نیازهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی دسترسی پیدا کنند. زیرا تعاونی‌ها برای اعضای کارآفرین خود، امکان حل مشکلات به صورت جمعی را فراهم می‌آورند و تامین نیازهای اساسی و راهبردی را بشارت می‌دهند. شرکت‌های تعاونی زنان را می‌توان از جمله تشکل‌های مردمی دانست

که امکان جلب مشارکت‌های مردمی در جهت رسیدن به اهداف توسعه، یکپارچه کردن منابع انسانی، تجمع سرمایه‌های کوچک، ایجاد اشتغال با شرایط سهل و آسان و در نتیجه بالا بردن توان اقتصادی زنان را فراهم می‌آورند. بدون تردید تشکل‌های زنان بستر مناسبی هستند که چنانچه به دور از تبعیض و با رعایت برابری اعضا و در پرتو فرهنگ مشارکت برای اشتغال شایسته زنان تشکیل شوند تاثیر بسزایی در جهت تحقق عدالت اجتماعی خواهند داشت.

از این رو پژوهش حاضر در نظر دارد که رابطه بین عوامل فردی و موفقیت زنان کارآفرین را در تعاونی‌های متعلق به آن‌ها بررسی کند تا از این طریق باعث ایجاد شناخت بیشتر در رابطه با رشد کارآفرینی زنان در کشور و به خصوص در شهر شیراز شود. برای این منظور تعاونی‌های زنان کارآفرین در شهر شیراز مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

۱-۴. اهداف تحقیق

هر تحقیقی می‌تواند دو نوع هدف داشته باشد. در واقع پژوهشگر باید اهداف کلی و جزئی مطالعه خویش را تفکیک نماید. در این تحقیق اهداف اصلی و فرعی به شرح زیر بیان می‌گردند:

۱-۴-۱. هدف اصلی

رابطه بین عوامل فردی با موفقیت زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر شیراز بررسی می‌شوند.

۱-۴-۲. اهداف فرعی

۱- رابطه بین عوامل جمعیت‌شناختی و شخصیت با موفقیت مادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر شیراز بررسی می‌گردند.

۲- رابطه بین عوامل جمعیت‌شناختی و شخصیت با موفقیت غیر مادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر شیراز بررسی می‌گردند.

۱-۵. پرسش‌های تحقیق

با توجه به اهداف پژوهش، پرسش‌های اصلی و فرعی پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شوند:

۱-۵-۱. پرسش اصلی تحقیق

عوامل فردی چه رابطه‌ای با موفقیت زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر شیراز دارد؟

۱-۵-۲. پرسش‌های فرعی تحقیق

۱-۱-۵-۲- عامل جمعیت شناختی چه رابطه‌ای با موفقیت غیرمادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های

متعلقه در شهر شیراز دارد؟

۱-۲-۵-۲- عامل جمعیت شناختی چه رابطه‌ای با موفقیت مادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های

متعلقه در شهر شیراز دارد؟

۱-۳-۵-۲- عامل شخصیتی چه رابطه‌ای با موفقیت غیرمادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه

در شهر شیراز دارد؟

۱-۴-۵-۲- عامل شخصیتی چه رابطه‌ای با موفقیت مادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در

شهر شیراز دارد؟

۱-۶. فرضیات تحقیق

براساس پرسش‌های اصلی و فرعی پژوهش، فرضیه‌های اصلی و فرعی پژوهش به شرح زیر طرح می‌گردند:

۱-۶-۱. فرضیه اصلی

عوامل فردی با موفقیت زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر شیراز رابطه معناداری دارند.

۱-۶-۲. فرضیه‌های فرعی

۱-۱-۶-۲- عامل جمعیت شناختی با موفقیت مادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر

شیراز رابطه معناداری دارد.

۱-۲-۶-۲- عامل جمعیت شناختی با موفقیت غیرمادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در

شهر شیراز رابطه معناداری دارد.

۱-۳-۶-۲- عامل شخصیتی با موفقیت مادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر شیراز

رابطه معناداری دارد.

۴-۱-۶-۲- عامل شخصیتی با موفقیت غیرمادی زنان کارآفرین در تعاونی‌های متعلقه در شهر شیراز رابطه معناداری دارد.

۱-۷. کاربردهای تحقیق

کاربردهای زیر برای این نتایج تحقیق پیش بینی می‌شوند:

- الف) در شناساندن عوامل فردی موثر در موفقیت اعضای شرکت‌های تعاونی مربوطه کمک کند.
- ب) دانشگاه‌ها ممکن است به نتایج ارزشمندی برای توسعه سمینارها و برنامه‌های آموزشی در مورد کارآفرینی زنان دست یابند.
- ج) برای مشاوران و مربیان شغلی جهت استفاده از این یافته‌ها در کمک به زنانی که تصمیم به کارآفرین شدن دارند مفید می‌باشد.
- د) به زنانی که قصد دارند یک کسب‌وکار جدید را در قالب تعاونی راه‌اندازی کنند و به موفقیت برسند کمک می‌کنند.
- ه) باعث گردآوری اطلاعات در زمینه کارآفرینی زنان در بخش تعاونی در شهر شیراز نیز می‌گردند.

۱-۸. قلمروی پژوهش

۱-۸-۱. **قلمروی موضوعی:** این پژوهش به بررسی رابطه بین عوامل فردی و موفقیت زنان کارآفرین می‌پردازد.

۱-۸-۲. **قلمروی زمانی:** قلمروی زمانی پژوهش مربوطه در بازه زمانی نیمه دوم سال ۱۳۹۰ تا نیمه اول سال ۱۳۹۱ می‌باشد.

۱-۸-۳. **قلمروی مکانی:** قلمروی مکانی این پژوهش، تعاونی‌های زنان شهر شیراز می‌باشد.

۱-۹. تعریف واژگان کلیدی

در هر تحقیقی لازم است تا پژوهشگر تعریف مفهومی و عملیاتی عبارات و واژگان کلیدی استفاده شده در آن تحقیق را تبیین نماید تا خوانندگان بتوانند تصویر روشن‌تری از نتایج پژوهش داشته باشند. در تحقیق حاضر تعریف عملیاتی و مفهومی واژگان کلیدی به شرح زیر می‌باشند:

(۱) کارآفرین زن:

تعریف مفهومی: لاوی^۱ (۱۹۹۵)، زنان کارآفرین را این چنین تعریف می‌نماید: شخصی که به تنهایی، با مشارکت یا از طریق ارث کسب و کاری را ایجاد کرده و یا پذیرفته و با قبول مسئولیت‌های اجتماعی و اداری و مالی، در اداره امور روزانه شرکت می‌جوید. شخصی که خطرات مالی را به منظور ورود به کسب و کاری می‌پذیرد و با خلاقیت و نوآوری محصولات جدیدی را ایجاد و تولیدات جدید را گسترش می‌دهد تا در بازار خرید و فروش بر رقبای غلبه یابد.

تعریف عملیاتی: منظور از کارآفرین زن در تحقیق حاضر زنانی هستند که یک کسب و کار جدید را در قالب شرکت تعاونی راه‌اندازی کرده‌اند.

(۲) موفقیت:

تعریف مفهومی: موفقیت عبارت است از دستیابی به هدفی که در نظر انسان است و با رسیدن به آن هدف، برای خود موقعیت و اعتباری کسب می‌کند. موفقیت عبارت است از شیوه درست فکر کردن و زندگی کردن (قمبرعلی و زرافشانی، ۱۳۸۷). روگاف^۲ (۲۰۰۱) موفقیت را به عنوان ارزش-های حرف‌ها تعریف می‌کند، ارزش‌هایی که شامل استقلال، خودمختاری، امنیت، ثبات، صلاحیت فنی و کارکردی، صلاحیت مدیریتی، فعالیت کارآفرینانه، خدمت یا فداکاری، سبک زندگی و چالش محض می‌شوند. نابی^۳ (۲۰۰۱، ۴۷۴-۴۵۷) دو بعد اساسی از موفقیت را تشخیص داد شامل موفقیت باطنی شغل که شامل لذت از کار، احترام، حمایت و موفقیت خارجی شغل که بر پاداش-های مالی و فرصت‌های تشویقی تأکید دارد.

تعریف عملیاتی: در این پژوهش موفقیت دستیابی به اهداف مادی و غیر مادی کارآفرینان زن تعریف می‌شود. موفقیت مادی شامل رسیدن به اهداف افزایش فروش، افزایش ثروت، افزایش سود، افزایش درآمد شخصی، افزایش محصول، افزایش بازده دارایی و افزایش سرمایه‌گذاری می‌باشد. موفقیت غیر مادی نیز شامل رسیدن به تعادل بین کار و زندگی، افزایش رضایت شخصی، نوآوری در محصول و نوآوری در روش تولید می‌باشد.

---

¹ - Lavoie

² - Rogoff

³ - Nabi

۳) تعاونی:

تعریف مفهومی: مفهوم و فلسفه تعاونی آن است که به تلاش و کوشش خود بیش از حمایت و پشتیبانی بها داده شود تا از این طریق استعدادهای نهفته اعضای تعاونی شکوفا گردند (واسیلیشی^۱، ۱۹۹۹، ص ۹۷۳). گروهی معتقدند که فعالیت در تعاونی ها بستر لازم را برای به ثمر رسانیدن رشد شخصیتی و ارتقاء توانمندیهای ذهنی و فکری اعضا مهیا نموده و موجب مشارکت فعال آنان در فعالیت‌های گروهی می‌گردند (کویی^۲، ۲۰۰۰، ص ۲۲۷).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش تعاونی به شرکتی گفته می‌شود که طبق اصول اتحادیه تعاون تشکیل می‌گردد. در این پژوهش تعاونی‌هایی مدنظر هستند که توسط زنان کارآفرین تشکیل می‌گردند و اکثریت اعضا را زنان تشکیل می‌دهند.

۱-۱۰. سازماندهی تحقیق و چگونگی ارتباط مباحث

پژوهش حاضر در پنج فصل تدوین گردیده است که در فصل اول کلیاتی درباره موضوع تحقیق، بیان مسأله، ضرورت انجام تحقیق، اهداف، سؤالات و فرضیه‌های تحقیق، کاربردهای تحقیق، قلمروهای پژوهش و تعریف واژگان کلیدی آمده است.

در فصل دوم ابتدا مفهوم کارآفرینی و مفاهیم مربوط به آن، سپس کارآفرینی زنان مورد بحث قرار گرفته است. وضعیت کارآفرینی زنان براساس آمار مرکز جهانی کارآفرینی سپس تعاونی، اصول و مفاهیم مربوط به تعاونی بحث می‌شوند و در نهایت تعاونی و کارآفرینی از دیگر مباحث مطرح شده در این فصل هستند. در ادامه، خلاصه‌ای از تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده در این زمینه مورد بررسی قرار گرفته و پس از معرفی و تشریح مدل تحقیق، مفاهیم به کارگرفته شده در این مدل بیان شده است.

فصل سوم که به روش‌شناسی تحقیق موسوم است شامل مباحثی از قبیل: روش تحقیق، جامعه و نمونه آماری، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، بررسی روایی و پایایی پرسشنامه و در نهایت آزمون‌های آماری به کار گرفته شده جهت تحلیل داده‌ها می‌باشد.

در فصل چهارم، داده‌های به دست آمده از پرسشنامه با کمک نرم افزارهای لیزرل و اس پی اس اس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و اطلاعات جمعیت شناختی نمونه تحت بررسی از قبیل سن، جنسیت،

¹ - Wasylishy

² - Cowie